

**AKTUALIZACJA
„PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE
NA LATA 2009 – 2012 Z PERSPEKTYWĄ 2013-2016”**

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

Zbrosławice, 2009 r.

ul. Niemodlińska 79 pok. 22
45-864 Opole
tel./fax. 077/454-07-10, 077/474-24-57
kom. 605-26-24-27, 783-995-101
mail: albeko@poczta.fm, beatapodgorska@poczta.fm

Wykonawcą
Aktualizacji „Programu Ochrony Środowiska
dla Gminy Zbrosławice na lata 2009 – 2013 z perspektywą 2013-2016”
był zespół firmy ALBEKO z siedzibą w Opolu
w składzie:

mgr inż. Beata Podgórska
mgr inż. Jarosław Górniak
mgr inż. Paweł Synowiec
mgr inż. Marta Janowska
mgr inż. Michał Leszczyński
lic. Marta Stelmach
lic. Mariusz Orzechowski

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	8
2. METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU I GŁÓWNE UWARUNKOWANIA PROGRAMU	9
3. CHARAKTERYSTYKA GMINY ZBROSŁAWICE	11
3.1. INFORMACJE OGÓLNE	11
3.2. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE I ADMINISTRACYJNE	11
3.3. WARUNKI KLIMATYCZNE	12
3.4. UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI, GEOMORFOLOGIA, GEOLOGIA	12
3.5. ANALIZA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ZBROSŁAWICE	13
3.5.1. Struktura zagospodarowania przestrzennego	13
3.5.1.1. Formy użytkowania terenów	15
3.5.1.2. Zabytki	15
3.6. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	16
3.7. SYTUACJA GOSPODARCZA	17
3.8. ROLNICTWO	18
3.9. INFRASTRUKTURA TECHNICZNO - INŻYNIERYJNA	20
3.9.1. Zaopatrzenie gminy Zbrosławice w energię ciepłą	20
3.9.2. Charakterystyka systemu zaopatrzenia w gaz ziemny	20
3.9.3. Charakterystyka systemu zaopatrzenia w energię elektryczną	20
3.9.4. Infrastruktura transportowa	21
3.9.5. Zaopatrzenie w wodę	24
3.9.6. Odprowadzenie ścieków	26
4. ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
4.1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OPRACOWANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY ZBROSŁAWICE	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
4.1.1. Zasady realizacji programu	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
4.1.1.1. Polityka Ekologiczna Państwa	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
4.1.1.2. Program Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
5. REALIZACJA POLITYKI EKOLOGICZNEJ GMINY ZBROSŁAWICE	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
6. ZAŁOŻENIA OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
6.1. CELE EKOLOGICZNE	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
6.1.1. Kryteria o charakterze organizacyjnym	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
6.1.2. Kryteria o charakterze środowiskowym	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
6.1.3. Cele ekologiczne dla Gminy Zbrosławice	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
7. KIERUNKI DZIAŁAŃ SYSTEMOWYCH	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
7.1. UWZGLĘDNIENIE ZASAD OCHRONY ŚRODOWISKA W STRATEGIACH SEKTOROWYCH	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
7.1.1. Cel średniookresowy do 2016 r.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
7.2. ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKOWE	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
7.2.1. Cel średniookresowy do 2016 r.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
7.3. UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA W DZIAŁANIACH NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
7.3.1. Cel średniookresowy do 2016 r.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
7.4. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA SZKODY W ŚRODOWISKU	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
7.4.1. Cel średniookresowy do 2016 r.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
7.5. ASPEKT EKOLOGICZNY W PLANOWANIU PRZESTRZENNYM	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
7.5.1. Cel średniookresowy do 2016 r.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
8. OCHRONA ZASOBÓW NATURALNYCH	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
8.1. OCHRONA PRZYRODY	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
8.1.1. Cel średniookresowy do 2016 r.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
8.2. OCHRONA I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ LASÓW	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

8.2.1. Cel średniookresowy do 2016 r.	<i>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i>
8.3. RACJONALNE GOSPODAROWANIE ZASOBAMI WODNYMI	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
8.3.1. Cel średniookresowy do 2016 r.	<i>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i>
8.4. KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH I OCHRONA PRZED POWODZIĄ.....	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
8.4.1. Cel średniookresowy do 2016 r.	<i>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i>
8.5. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI.....	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
8.5.1. Cel średniookresowy do 2016 r.	<i>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i>
8.6. GOSPODAROWANIE ZASOBAMI GEOLOGICZNYMI	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
8.6.1. Cel średniookresowy do 2016 r.	<i>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i>
9. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
9.1. ŚRODOWISKO A ZDROWIE.....	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
9.1.1. Cel średniookresowy do 2016 r.	<i>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i>
9.2. JAKOŚĆ POWIETRZA	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
9.2.1. Cel średniookresowy do 2016.....	<i>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i>
9.3. OCHRONA WÓD.....	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
9.3.1. Cel średniookresowy do 2016 r.	<i>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i>
9.3.2 Cel priorytetowy (2009-2012).....	<i>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i>
9.4. GOSPODARKA ODPADAMI	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
9.5. ODDZIAŁYWANIE HAŁASU.....	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
9.5.1. Cel średniookresowy do 2016.....	<i>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i>
9.6. ODDZIAŁYWANIE PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
9.6.1. Cel średniookresowy do 2016 r.	<i>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i>
9.7. POWAŻNE AWARIE	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
9.7.1. Cel średniookresowy do 2016 r.	<i>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i>
9.8. WYKORZYSTANIE ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
9.8.1. Cel średniookresowy do 2016 r.	<i>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i>
10. HARMONOGRAM REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ NA LATA 2009 – 2012.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
11. SPOSÓB KONTROLI ORAZ DOKUMENTOWANIA REALIZACJI PROGRAMU.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
12. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
13. ASPEKTY FINANSOWE REALIZACJI PROGRAMU.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
15. LITERATURA	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.

Spis rysunków:

Rysunek 1. Położenie Gminy Zbrosławice na tle podziału administracyjnego Powiatu Tarnogórskiego	11
Rysunek 2. Mapa poglądowa połączeń komunikacyjnych na terenie Gminy Zbrosławice	22
Rysunek 3. Mapa dróg krajowych i wojewódzkich na terenie województwa śląskiego	24
Rysunek 4. Mapa obszaru Natura 2000 „Podziemia tarnogórsko – bytomskie”.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Rysunek 5. Punkty monitoringu operacyjnego rzek w 2007 roku w województwie śląskim.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Rysunek 6. Główne zbiorniki wód podziemnych w województwie śląskim.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Rysunek 7. Lokalizacja punktów monitoringowych wód podziemnych badanych w 2008 roku.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Rysunek 8. Klasyfikacja gmin śląskich, ze względu na wartość technicznego potencjału biomasy.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Rysunek 9. Klasyfikacja obszarów ze względu na potencjał techniczny wiatru na wysokości 60m.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Rysunek 10. Potencjał techniczny energii geotermalnej na terenie województwa śląskiego.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Rysunek 11. Zasoby energii wód kopalnianych w powiecie tarnogórskim.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Rysunek 12. Schemat zarządzania programem ochrony środowiska.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.

Spis tabel:

Tabela 1. Struktura użytkowania gruntów gminy Zbrosławice	14
---	----

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

Tabela 2. Liczba ludności w Gminie Zbrosławice.....	16
Tabela 3. Podział podmiotów gospodarki narodowej w gminie Zbrosławice (stan na 31.12.2008r.)	18
Tabela 4. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w latach 2005-2008.	18
Tabela 5. Struktura klas bonitacji gruntów w gminie Zbrosławice.....	19
Tabela 6. Wykaz dróg powiatowych w Gminie Zbrosławice z podziałem na klasy.....	21
Tabela 7. Sieć wodociągowa w gminie Zbrosławice	25
Tabela 8. Sieć kanalizacyjna w gminie Zbrosławice	26
Tabela 9. Dane odnośnie gospodarki wodno-ściekowej w gminie Zbrosławice w latach 2005-2008	26
Tabela 10. Zawartość fosforu, potasu i magnezu w badanych próbkach gleby gminy Zbrosławice	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 11. Zasoby geologiczne i przemysłowe złóż na terenie gminy Zbrosławice w bazie PIG.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 12. Lokalizacja i parametry stacji pomiarowych na terenie Zbrosławic.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 13. Wyniki bieżącej oceny jakości powietrza za rok 2008.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 14. Wyniki bieżącej oceny jakości powietrza za rok 2007.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 15. Przekroje pomiarowo-kontrolne wód powierzchniowych w 2007 r. na terenie Gminy Zbrosławice	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 16. Ocena ogólna wód powierzchniowych kontrolowanych w 2007 roku.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 17. Klasyfikacja jakości wód podziemnych na terenie gminy Zbrosławice w 2008r.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 18. Urządzenia nadawczo – odbiorcze telefonii komórkowej na terenie Gminy Zbrosławice.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 19. Wartości opałowe dla przykładowych rodzajów biomasy.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 20. Istniejące obiekty piętrzące w Gminie Zbrosławice.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 21. Priorytetowe cele krótkookresowe na terenie Gminy Zbrosławice w latach 2009-2012.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 22. Wskaźniki efektywności realizacji celów Programu Ochrony Środowiska Gminy Zbrosławice.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 23. Najważniejsze działania w ramach zarządzania środowiskiem.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 24. Środki dostępne na ochronę środowiska w ramach RPO na lata 2007 –2013.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 25. Środki finansowe przeznaczone na ochronę środowiska w latach 2007–2013 (w mln EU).	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.

WYKAZ SKRÓTÓW

ARiMR	Agencja Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa
ECONET	Krajowa Sieć Ekologiczna
EFROW	Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich
EMAS	Eco Management and Audit Scheme Wspólnotowy System Ekozarządzania i Audytu
GPZ	Główny Punkt Zasilania
GSM	Global System for Mobile Communication - standard telefonii komórkowej
GZWP	Główny Zbiornik Wód Podziemnych
ISPA	Instrument for Policies for Pre Accession Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej
JCW	Jednolite Części Wód Podziemnych
KAG	Kategorie Agronomiczne Gleb
KSE	Krajowy System Energetyczny
KSRG	Krajowy System Ratowniczo Gaśniczy

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

MEW	<i>Małe Elektrownie Wodne</i>
MŚ	<i>Minister Środowiska</i>
OCHK	<i>Obszar Chronionego Krajobrazu</i>
OSP	<i>Ochotnicza Straż Pożarna</i>
PEM	<i>Promieniowanie elektromagnetyczne</i>
PEP	<i>Polityka Ekologiczna Państwa</i>
PGR	<i>Państwowe Gospodarstwa Rolne</i>
PIG	<i>Państwowy Instytut Geologiczny</i>
PIP	<i>Państwowa Inspekcja Pracy</i>
PIS	<i>Państwowa Inspekcja Sanitarna</i>
PKP	<i>Polskie Koleje Państwowe</i>
PN	<i>Polska Norma</i>
ppk	<i>Punkt pomiarowo kontrolny</i>
PROW	<i>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich</i>
PSE	<i>Polskie Sieci Energetyczne</i>
PSP	<i>Państwowa Straż Pożarna</i>
PSSE	<i>Powiatowa Stacja Sanitarno Epidemiologiczna</i>
RPO WO	<i>Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego</i>
SDR	<i>Średni dobowy ruch współczynnik przeliczeniowy</i>
SRP	<i>Stacja redukcyjno-pomiarowa</i>
THM	<i>Trihalometanol</i>
UE	<i>Unia Europejska</i>
UMTS	<i>Universal Mobile Telecommunication System – Uniwersalny System Telekomunikacji Ruchomej</i>
WFOŚiGW	<i>Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej</i>
WHO	<i>World Health Organization Światowa Organizacja Zdrowia</i>
WIOŚ	<i>Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska</i>
WWA	<i>Węglowodory aromatyczne</i>
RLM	<i>Równoważna liczba mieszkańców</i>
RZGW	<i>Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej</i>
WUS	<i>Wojewódzki Urząd Statystyczny</i>
WZMiUW	<i>Wojewódzki Związek Melioracji i Urządzeń Wodnych</i>
WSSE	<i>Wojewódzka Stacja Sanitarno Epidemiologiczna</i>
VLF	<i>Very Low Frequency – fale bardzo długie</i>
ZZR	<i>Zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej</i>
ZDR	<i>Zakład o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej</i>

1. WPROWADZENIE

Rozwój cywilizacyjny i wielokierunkowa ekspansja człowieka spowodowały, szczególnie na terenach od wielu lat objętych presją przemysłu oraz gospodarstw rolnych (byłych PGR-ów), znaczną degradację środowiska naturalnego – zanieczyszczenie jego poszczególnych komponentów, wyczerpywanie się zasobów surowcowych, ginięcie gatunków zwierząt i roślin, a także pogorszenie stanu zdrowia ludności na terenach przeobrażonych na niespotykaną dotychczas skalę. Dlatego przyjmuje się, że jednym z najważniejszych praw człowieka jest prawo do życia w czystym środowisku. Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 roku stanowi, że Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Zrównoważony rozwój to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń. Istota rozwoju zrównoważonego polega więc na tym, aby zapewnić zaspokojenie obecnych potrzeb bez ograniczania przyszłym generacjom możliwości rozwoju.

Wskazane zostało również, że ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych, które poprzez swoją politykę powinny zapewnić bezpieczeństwo ekologiczne. Gminy należą do władz publicznych, zatem na nich również spoczywa obowiązek wykonywania zadań z zakresu ochrony środowiska oraz odpowiedzialność za jakość życia mieszkańców. Dodatkowym wyzwaniem stało się członkostwo w Unii Europejskiej oraz związane z nim wymogi. Trudnym zadaniem, czekającym samorządy jest wdrożenie tych przepisów i osiągnięcie standardów UE w zakresie m.in. ochrony środowiska.

Efektywność działań w zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego zależy przede wszystkim od polityki i rozwiązań przyjętych na szczeblu lokalnym oraz pozyskania zainteresowania i zrozumienia ze strony społeczności lokalnych. Działania takie, aby były skuteczne, muszą być prowadzone zgodnie z opracowanym uprzednio programem, sporządzonym na podstawie wnikliwej analizy sytuacji w danym rejonie. Zadanie takie ma spełniać wieloletni program ochrony środowiska. Program jest dokumentem planowania strategicznego, wyrażającym cele i kierunki polityki ekologicznej samorządu Gminy Zbrosławice i określającym wynikające z niej działania. Tak ujęty Program będzie wykorzystywany jako główny instrument strategicznego zarządzania gminą w zakresie ochrony środowiska, podstawa tworzenia programów operacyjnych i zawierania kontraktów z innymi jednostkami administracyjnymi i podmiotami gospodarczymi, przesłanka konstruowania budżetu gminy, płaszczyzna koordynacji i układ odniesienia dla innych podmiotów polityki ekologicznej, podstawa do ubiegania się o fundusze celowe. Cele i działania proponowane w Programie ochrony środowiska posłużą do tworzenia warunków dla takich zachowań ogółu społeczeństwa Gminy Zbrosławice, które służyć będą poprawie stanu środowiska przyrodniczego. Realizacja celów wytyczonych w programie powinna spowodować polepszenie warunków życia mieszkańców przy zachowaniu walorów środowiska naturalnego na terenie gminy.

Program ochrony środowiska przedstawia aktualny stan środowiska, określa hierarchię niezbędnych działań zmierzających do poprawy tego stanu, umożliwia koordynację decyzji administracyjnych oraz wybór decyzji inwestycyjnych podejmowanych przez różne podmioty i instytucje. Sam program nie jest dokumentem stanowiącym, ingerującym w uprawnienia poszczególnych jednostek administracji rządowej i samorządowej oraz podmiotów użytkujących środowisko. Należy jednak oczekiwać, że poszczególne jego wytyczne i postanowienia będą respektowane i uwzględniane w planach szczegółowych i działaniach inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska.

Zakłada się, że kształtowanie polityki ekologicznej w Gminie Zbrosławice będzie miało charakter procesu ciągłego, z jednoczesnym zastosowaniem metody programowania "kroczącego", polegającej na cyklicznym weryfikowaniu perspektywicznych celów w

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

przekrojach etapowych i wydłużaniu horyzontu czasowego Programu w jego kolejnych edycjach.

2. METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU I GŁÓWNE UWARUNKOWANIA PROGRAMU

Sposób opracowania Programu został podporządkowany metodologii właściwej dla planowania strategicznego, polegającej na:

- **określeniu diagnozy stanu środowiska przyrodniczego** dla Gminy Zbrosławice, zawierającej charakterystyki poszczególnych komponentów środowiska wraz z oceną stanu;
- **określeniu kreatywnej części Programu** poprzez konkretyzację (uszczegółowienie) celów głównych oraz ich operacjonalizację w postaci sformułowania listy działań;
- **scharakteryzowaniu uwarunkowań realizacyjnych Programu** w zakresie rozwiązań prawno-instytucjonalnych, źródeł finansowania, ocen oddziaływania na środowisko planowania przestrzennego;
- **określeniu zasad monitorowania.**

Źródłami informacji dla Programu były materiały uzyskane z Urzędu Gminy w Zbrosławicach, ze Starostwa Powiatowego w Tarnowskich Górach, Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, a także prace instytutów i placówek naukowo – badawczych z zakresu ochrony środowiska oraz gospodarki odpadami, jak również dostępna literatura fachowa.

Zgromadzone informacje zostały zweryfikowane poprzez ankietyzację, wywiady i sondaże. Od podmiotów gospodarczych z terenu gminy uzyskano bieżące informacje dotyczące szerokiej problematyki ochrony środowiska, z których wnioski zostały uwzględnione w Programie.

Jako punkt odniesienia dla programu ochrony środowiska przyjęto aktualny stan środowiska oraz stan infrastruktury ochrony środowiska na dzień 31.12.2008.

Program oparty jest na zapisach następujących dokumentów:

- *Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001 roku* (Dz.U. z 2008 r. nr 25, poz. 150 – tekst jednolity). Definiuje ono ogólne wymagania w odniesieniu do programów ochrony środowiska opracowywanych dla potrzeb województw, powiatów i gmin.
- *Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016*”. – Warszawa 2008 r. Zgodnie z zapisami tego dokumentu Program winien definiować:
 - stan wyjściowy
 - cele średniookresowe do 2016 roku
 - kierunki działań w latach 2009 – 2012
 - monitoring realizacji Programu
 - nakłady finansowe na wdrożenie Programu
- Cele i zadania ujęte w kilku blokach tematycznych, a mianowicie:
 - kierunki działań systemowych,
 - ochrona zasobów naturalnych,
 - poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.
- *Program Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego.*

W dokumentach tych określono długoterminową politykę ochrony środowiska odpowiednio dla województwa śląskiego, Powiatu Tarnogórskiego oraz Gminy Zbrosławice, przedstawiono cele krótkoterminowe i sposób ich realizacji, określono sposoby zarządzania środowiskiem i aspekty finansowe realizacji programu.

- *Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym*, które podają sposób i zakres uwzględniania polityki ekologicznej państwa w programach ochrony środowiska oraz wskazówki, co do zawartości programów. W gminnym programie powinny być uwzględnione:

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

- *zadania koordynowane* (pod zadaniami koordynowanymi należy rozumieć pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla centralnego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom centralnym)
- *zadania własne gmin* (pod zadaniami własnymi należy rozumieć te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków budżetowych i pozabudżetowych będących w dyspozycji gminy),

Niniejszy dokument będzie uszczegóławiany, korygowany i koordynowany z projektowanymi obecnie dokumentami wyższego szczebla oraz aktami wykonawczymi do ustawy "Prawo ochrony środowiska" i do kilkunastu ustaw komplementarnych, których treść powinna być uwzględniana w Programie.

3. CHARAKTERYSTYKA GMINY ZBROSŁAWICE

3.1. Informacje ogólne

Gmina Zbrosławice to gmina wiejska powstała w roku 1977. Gmina położona jest w województwie śląskim w obrębie rolniczego zaplecza Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego. Siedzibą gminy jest miejscowość Zbrosławice. Na terenie gminy wyróżnia się 21 sołectw: [Boniówice](#), [Czekanów](#), [Jasiona](#), [Jaśkowice](#), [Kamieniec](#), [Karchowice](#), [Kopienica](#), [Księży Las](#), [Laryszów](#), [Łubie](#), [Łubki](#), [Miedary](#), [Przechlebie](#), [Ptakowice](#), [Szalsza](#), [Świętoszowice](#), [Wieszowa](#), [Wilkowice](#), [Zawada](#), [Zbrosławice](#) (wieś gminna) oraz [Ziemiecice](#). Powierzchnia gminy wynosi ok. 148 km² co stanowi 23 % powierzchni Powiatu Tarnogórskiego i 1,2% powierzchni województwa śląskiego.

Rysunek 1. Położenie Gminy Zbrosławice na tle podziału administracyjnego Powiatu Tarnogórskiego

W opracowaniu wykorzystano mapy cyfrowe IMAGIS (R)

3.2. Położenie geograficzne i administracyjne

Gmina Zbrosławice położona jest w województwie śląskim na terenie Powiatu Tarnogórskiego (południowo- zachodnia część). Od północy gmina Zbrosławice graniczy z Gminą Tworóg, od południa z miastem Gliwice i Zabrze, od wschodu z miastem Bytom i Tarnowskie Góry, a od zachodu z gminą Wielowieś, Toszek i Pyskowice.

Zgodnie z regionalizacją fizycznogeograficzną J. Kondrackiego (2002) gmina Zbrosławice należy do :

- prowincji Wyżyny Polskie (34),
 - o podprowincji Wyżyny Śląsko- Krakowskiej (341),
 - makroregionu Wyżyny Śląskiej (341.1)
 - mezoregionu Garb Tarnogórski (341.12)- północno-wschodnia część gminy oraz mezoregionu Wyżyna Katowicka (341.13)- południowo-wschodnia część gminy.
- prowincji Niziny Środkowoeuropejskie (31),
 - o podprowincji Niziny Środkowopolskie (318),
 - makroregionu Niziny Śląskiej (318.5),
 - mezoregionu Kotlina Raciborska (318.59)- południowo-zachodnia część gminy.

3.3. Warunki klimatyczne

Gmina Zbrosławice charakteryzuje się dużą zmiennością warunków pogodowych wywołaną przejściowością klimatu w regionie. Warunki klimatyczne obszaru charakteryzują się następującymi parametrami:

- średnia temperatura roczna – 7,6 -7,7 °C,
- średnia temperatura stycznia - -3 °C,
- średnia temperatura lipca - 17,2 °C,
- opady atmosferyczne – zróżnicowane, do 800 mm/ rok, Czekanów (671 mm/rok), Tworóg (786 mm/rok),
- liczba dni z pokrywą śnieżną – ok. 50 dni,
- dominujące kierunki wiatrów – SW i W,
- długość okresu wegetacyjnego- 200-210 dni.

Przyczyną przejściowości jest ścieranie się suchych mas powietrza kontynentalnego ze wschodu i wilgotnego powietrza znad Atlantyku. Istotne w charakterystyce klimatycznej są warunki opadowe. Zaobserwowano, że po północnej stronie Garbu Tarnogórskiego występują wyższe sumy opadów atmosferycznych niż na południe od mezoregionu. Różnice w wielkości opadów atmosferycznych występują również pomiędzy rokiem wilgotnym a suchym. Przeciętnie w roku wilgotnym spada 956-1084 mm a w roku suchym 493-611 mm. Największa ilość opadów występuje w miesiącach: lipiec, czerwiec i sierpień, najmniejsza w lutym, styczniu i marcu.

3.4. Ukształtowanie powierzchni, geomorfologia, geologia

Budowa geologiczna obszaru gminy Zbrosławice charakteryzuje się występowaniem utworów skalnych tj.:

- osady karbonu dolnego (wizen)- szarogłazy, zlepieńce, łupki kulmu - występują wzdłuż północnej granicy gminy, we wsi Jesiona;
- osady karbonu górnego- najstarsze z nich zaliczane są do warstw malinowickich (łupki z wkładkami piaskowców)- występują na północ od Zbrosławic;
- osady karbonu produktywnego- wśród nich występują warstwy gruszkowskie zawierające pokłady węgla kamiennego- południowa część gminy Zbrosławice;
- osady dolnego triasu (pstry piaskowiec)- osady piasków, ilów czerwonych i pstrych pochodzących z sedymentacji rzecznej;
- osady triasu środkowego (wapień muszlowy)
 - o warstwy gogolińskie- wapienie płytkowe, faliste, zlepieńcowate i komórkowe- występują na terenie gminy wyspowo, największy płat występuje wzdłuż doliny Dramy i we wsi Ptakowice i ciągną się wąskim pasem w kierunku południowym;
 - o warstwy gorazdeckie - wapienie jasnoszare krystaliczne z rogowcami. Występują w postaci dwóch rozległych powierzchni: pierwsza (wsie: Szalsza, Czekanów, Świętoszowice, Przezchlebie, Ziemęcice, południowa część Karchowic), druga (wsie: Zawada, Karchowice, Boniowice, Kamieniec, Jaśkowice, Łubek, Łubie, Kopienice, Zbrosławice- niewielka powierzchnia);
 - o warstwy terebratulowe - margle szare faliste z wkładkami wapieni. Występują w okolicy Kamieńca wzdłuż lewego brzegu Dramy;
 - o warstwy karchowickie - wapienie krystaliczne i białe i różowe. Występują wzdłuż doliny Dramy po obu jej stronach;
 - o warstwy boruszowickie - iły niebieskoszare i łupki margliste, występują w okolicach Laryszowa oraz widoczne odsłonięcia w wyrobiskach cegielni Rybna.

W osadach triasu środkowego obecne są również dolomity diploporowe (północna część wsi Wieszowa, przy granicy z Kamieńcem), dolomity jasnoszare margliste (w postaci trzech równoleżnikowych pasów: od Wieszowej do Zawady, od Ptakowic przez Zbrosławice, Łubki do Łubia, od Karchowic przez Miedary do Jesiony):

- osady triasu górnego (kajpru)- ility pstry i margle, występują w okolicy wsi Miedary;
- osady trzeciorzędu- piaski, ility, mułki i zlepieńce;
- utwory czwartorzędowe- piaski fluwioglacjalne i żwiry gliniaste podścielone warstwą glin zwałowych zlodowacenia Odry, występujące w Przezchlebiu, gdzie były przedmiotem eksploatacji oraz serie glin stokowych wykazujących znaczną zawartość frakcji pylastej.

Gmina Zbrosławice znajduje się w obrębie monokliny śląsko-krakowskiej wykształconej w trzeciorzędzie. Osady w strukturze geologicznej są nachylone w kierunku północno-zachodnim pod kątem do 5°. Dzięki niemu wody przemieszczają się zgodnie z nachyleniem warstw skalnych i zasilają zbiorniki wód podziemnych.

Ruchy tektoniczne jakie pojawiały się na terenie gminy przyczyniły się do powstania licznych uskoków i zagłębień terenu. Wzdłuż linii tektonicznych rozwinęły się doliny rzeczne (m.in. Dramy).

Cechą charakterystyczną rzeźby terenu gminy jest występowanie ciągów wzgórz, których trzony zbudowane z warstw triasowych. Wzgórza porozcinane są dolinami rzek, tworząc tym samym rozgałęzione systemy.

Największą część gminy stanowi Garb Laryszowski (wysokość ok. 300 m n.p.m), z kolei najwyższe wzniesienie stanowią garby Płaskowyżu Tarnowickiego (320-325 m n.p.m). Na obszarze gminy obecne są również: Płaskowyż Bytomski, Wysoczyzny Przywżyżenne, Wysoczyzna Proboszwicka oraz Wysoczyzna Czechowicka.

3.5. Analiza zagospodarowania przestrzennego gminy Zbrosławice

3.5.1. Struktura zagospodarowania przestrzennego

Charakterystyczną, fundamentalną pod względem możliwego wpływu na środowisko przyrodnicze, cechą planu zagospodarowania przestrzennego jest jego porządkowy charakter. W ogromnej większości przypisane poszczególnym terenom ustalenia są zgodne z już istniejącą strukturą funkcjonalno-przestrzenną we wszystkich wsiach gminy.

Strukturę przestrzenną gminy Zbrosławice charakteryzują:

- duża ilość zwartych, dobrze zagospodarowanych użytków rolnych o wysokich wartościach przyrodniczych i bonitacyjnych,
- bogata i zróżnicowana rzeźba terenu, atrakcyjna dla realizowania funkcji mieszkaniowej i rekreacyjnej,
- wysoka dostępność do gminy wynikająca z dobrze ukształtowanej sieci połączeń drogowych,
- duże dystanse przestrzenne i mała gęstość sieci osadniczej (brak konfliktów przestrzennych).

Charakterystyczną cechą struktury przestrzennej krajobrazu gminy jest zdecydowana dominacja gruntów rolnych, głównie ornych, a także znaczna powierzchnia lasów (lesistość gminy - 18,5%). Gmina Zbrosławice jest obszarem o charakterze typowo wiejskim - rolniczym z wielkoobszarową, monokulturową uprawą gruntów rolnych. Gmina leży na terenie dużych kompleksów rolnych o wysokich wartościach przyrodniczych i wysokich klasach bonitacyjnych.

Niewielkie odległości do sąsiednich ośrodków miejskich oraz dobre powiązania komunikacyjne powiązane z atrakcyjnym położeniem przyrodniczym i krajobrazowym w

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

dolinie Dramy stanowią o dużej atrakcyjności gminy.

Zabudowa zasadniczo kształtuje się w ośrodki wzdłuż głównych arterii komunikacyjnych łączących poszczególne sołectwa stanowiąc przeobrażony w wielu miejscach układ pasmowy. Część terenów zainwestowanych ważniejszych wsi gminy (szczególnie Zbrosławice, Kamieniec, Ptakowice) podlega stałemu przeobrażeniu - zabudowa wzdłuż ulic rozszerza się na drugą i trzecią linię zabudowy, powodując powstanie enklaw trwałego zainwestowania budowlanego gruntów.

Duże odległości pomiędzy ośrodkami koncentracji zabudowy stanowią o atrakcyjności gminy jako terenów osadniczych (dodatkowo: duże ilości zwartych terenów dostępnych pod budownictwo mieszkaniowe położona jest w atrakcyjnych krajobrazowo i środowiskowo miejscach).

Ogólnie cechuje gminę skupienie zabudowy w poszczególnych wsiach. Według przeprowadzonego w 2002r. Narodowego Spisu Powszechnego Gospodarstw Domowych w Gminie Zbrosławice przeważa zabudowa niska, 1, 1/2 i 2 kondygnacyjna o charakterze zainwestowania rolniczym (zagrodowym) i jednorodzinnym. W gminie Zbrosławice zabudowa jednorodzinna stanowi 71,6% wszystkich gospodarstw domowych, z czego 42,6% przypada na domy jednorodzinne 4 osobowe i więcej. Gospodarstwa domowe bez użytkowania indywidualnego gospodarstwa rolnego (działki rolnej) stanowią 79% wszystkich gospodarstw. Natomiast gospodarstwa domowe z użytkowaniem działki rolnej stanowią 11,3% wszystkich gospodarstw.

Mocną stroną zagospodarowania przestrzennego gminy Zbrosławice jest jej obrzeżne położenie względem aglomeracji górnośląskiej, jak również usytuowanie na osiach komunikacyjnych: Gliwice - Tarnowskie Góry oraz Bytom – Pyskowie. Aglomeracja Górnośląska stwarza bliskość dużego, chłonnego rynku zbytu, a także powoduje rosnącą presję mieszkańców aglomeracji na rynek nieruchomości w gminie. W Gminie Zbrosławice obserwuje się intensywny rozwój agroturystyki.

Położenie Gminy Zbrosławice w sąsiedztwie gmin o charakterze miejskim sprawia, że zasadniczy układ komunikacyjny oparty jest na sieci dróg tranzytowych (krajowych) uzupełnianych dość gęstą siecią dróg lokalnych. Ponadto system komunikacji usprawniony jest poprzez występowanie 80 km dróg powiatowych. Obecnie projektowana jest trasa autostrady A-1 na linii Szalsza – Czekanów - Świątoszowie - Wieszowa.

Na terenie Gminy Zbrosławice konieczna jest systematyczna modernizacja i wymiana sieci wodociągowej, ze względu na jej niezadowalający stan techniczny. Sieć kanalizacyjna gminy Zbrosławice wymaga rozbudowy. Opracowano w tym celu koncepcje uregulowania gospodarki wodno-ściekowej, która zakłada stworzenie systemu sieci kanalizacji sanitarnej opartej na systemie kanałów grawitacyjnych i ssąco-tłoczących odprowadzających ścieki do oczyszczalni biologicznych.

W strukturze użytkowania gruntów gminnych dominują użytki rolne. Zgodnie z opracowaniem *Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii w Warszawie* użytkowanie gruntów w gminie przedstawia się następująco:

Tabela 1. Struktura użytkowania gruntów gminy Zbrosławice

Lp.	Rodzaj	Wielkość [ha]
	Powierzchnia ogólna	14 779
1.	Użytki rolne, w tym:	10 681
1.1.	Grunty orne	8 724

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

Lp.	Rodzaj	Wielkość [ha]
1.2.	Sady	120
1.3.	Łąki	685
1.4.	Pastwiska	840
2.	Lasy i grunty leśne	3 006
3.	Pozostałe grunty i nieużytki, obszary zabudowane, zainwestowane, drogi	792
4.	Grunty pod wodami	47

Źródło danych: Główny Urząd Geodezji i Kartografii w Warszawie, 01.01.2009r.

Udział gruntów ornych w gminie Zbrosławice jest o blisko 35% wyższy od średniej w powiecie tarnogórskim i o blisko 23% wyższy od średniej w województwie śląskim. Udział gruntów leśnych w gminie Zbrosławice jest o 12% niższy od średniej w województwie i 2-krotnie niższy od średniej w powiecie tarnogórskim.

3.5.1.1. Formy użytkowania terenów

W powiecie tarnogórskim w strukturze użytkowania gruntów przeważają lasy i grunty leśne stanowiąc ok. 49% powierzchni powiatu, na drugim miejscu pod względem zajmowanej powierzchni plasują się użytki rolne – 35% powierzchni powiatu, a 14% powierzchni powiatu stanowią lasy i grunty leśne. W gminie Zbrosławice największy udział w strukturze użytkowania gruntów stanowią użytki rolne – 72%, następnie lasy i grunty leśne – 20%. Podobnie jak w gminie Zbrosławice w strukturze użytkowania gruntów Powiatu Tarnogórskiego dominującym rodzajem użytków rolnych są grunty orne.

3.5.1.2. Zabytki

Województwo śląskie to region o bogatym, zróżnicowanym i atrakcyjnym w skali regionalnej, krajowej i europejskiej krajobrazie kulturowym, sięgającym zamierzchłej przeszłości. Położenie geograficzne województwa na przecięciu starych traktów biegnących z Zachodu na Wschód i z Południa na Północ Europy oraz naturalne bogactwa tej ziemi miało wpływ na kształtowanie się procesów społecznych i gospodarczych oraz osadnictwa w regionie i wielkie zróżnicowanie jego kulturowych krajobrazów.

W krajobrazie kulturowym województwa występują stanowiska archeologiczne kultur epoki kamienia, epoki brązu i wczesnej epoki żelaza, wczesnego średniowiecza i średniowiecza. Na całym obszarze województwa śląskiego istnieje gęsta sieć osadnicza historycznych ośrodków miejskich o genezie średniowiecznej.

Wyrazem bogactwa i zróżnicowania kulturowego województwa śląskiego są jego zabytki. Szczególną grupę stanowią zabytki techniki oraz zabytkowe obiekty przemysłowe. Ten rodzaj obiektów odzwierciedla specyficzną, industrialną historię województwa, a zwłaszcza zurbanizowanej Aglomeracji Górnośląskiej.

Najcenniejsze obiekty wpisane są do rejestru zabytków (3414 wpisów). Ich liczba, z wyłączeniem zabytków archeologicznych, przeniesionych do skansenów i nieistniejących, ale nadal wpisanych do rejestru, wynosi 3 012, co stanowi 5% w skali kraju (ósme miejsce wśród województw). W województwie śląskim znajdują się również 402 wpisane do rejestru zabytki archeologiczne, przeniesione do skansenów (stały się eksponatami muzealnymi) i nieistniejące (przestały fizycznie istnieć, jednak nadal są wpisane do rejestru).

Na terenie gminy Zbrosławice znajdują się ruchomości oraz nieruchomości objęte ochroną prawną na podstawie przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Najcenniejsze nieruchomości posiadają wpis do rejestru zabytków prowadzony przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach. Zgodnie z wykazem

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

zabytków, które wpisane są do rejestru zabytków województwa śląskiego, na terenie gminy Zbrosławice zasoby środowiska kulturowego reprezentowane są przez:

- 1) dawny młyn (obecnie budynek mieszkalny) - z XVIII/XVIII wieku w Czekanowie,
- 2) dwór – z XVIII wieku we wsi Jasiona,
- 3) pałac i park – z XVIII wieku we wsi Kamieniec,
- 4) kościół parafialny pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela – z XV w. we wsi Kamieniec,
- 5) stanowisko archeologiczne okresu kultury łużyckiej i wczesnego średniowiecza we wsi Kamieniec,
- 6) Mysia Wieża – z XIX w. we wsi Kamieniec,
- 7) kościół parafialny pod wezwaniem św. Katarzyny Aleksandryjskiej – z XV/XVI w. we wsi Karchowice,
- 8) zespół zabudowy Państwowego Wodociągu Zawada, składający się z budynków: maszynowni i kotłowni wraz z kominem, administracyjno-biurowego, łazni, warsztatu elektrycznego, warsztatu mechanicznego, magazynu i garaży, portierni – z pocz. XX w. we wsi Karchowice,
- 9) Kościół filialny pod wezwaniem świętego Michała – z XV w. we wsi Księży Las,
- 10) spichlerz dworski – z XIX w. we wsi Łubie,
- 11) dwór – z XIX w. we wsi Łubie-Kopienica,
- 12) zespół pałacowo-parkowy, który tworzą: pałac, park krajobrazowy, zabudowania gospodarcze, doprowadzająca aleja kasztanowcowa – z połowy XIX w. we wsi Łubie-Górne,
- 13) kościół filialny pod wezwaniem Matki Boskiej – z XVIII w. we wsi Szalsza,
- 14) pałac neogotycki – z końca XIX w. we wsi Szalsza,
- 15) pałac wczesnobarokowy – z XVII w. we wsi Wieszowa,
- 16) pałac późnobarokowy – z XVIII w. we wsi Wilkowice,
- 17) stanowisko nr 1 – z kapliczką w centrum cmentarzyska położone jest w południowej części wsi, po południowej stronie szosy Toszek-Zacharzowice,
- 18) kościół filialny pod wezwaniem świętego Marka – z połowy XIX w. we wsi Zawada,
- 19) zespół kościelny: kościół parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP, wieża, kaplica przy murze cmentarnym, mur cmentarny – we wsi Zbrosławice,
- 20) zamek – z XVI/XVII w. we wsi Zbrosławice,
- 21) spichlerz – z XVIII w. we wsi Ziemięcice,
- 22) Ruina kościoła pod wezwaniem świętej Jadwigi – z XV/XVI w. we wsi Ziemięcice.

W oparciu o wytyczne Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków i dane zawarte w Studium Uwarunkowań i Zagospodarowania Przestrzennego na terenie gminy Zbrosławice występuje 148 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

3.6. Sytuacja demograficzna

Według danych pozyskanych z Urzędu Gminy Zbrosławice – liczba mieszkańców w gminie na koniec 2008 r. wynosiła 15 107 osób. W porównaniu z 2005 r. nastąpił spadek liczby mieszkańców o ok. 1,6% (240 osób).

Obserwuje się ujemny przyrost naturalny. Średnia gęstość zaludnienia na koniec 2008 r. wyniosła ok. 102 osoby na 1 km². Szacuje się, że w kolejnych latach będzie następował dalszy spadek liczby ludności.

Tabela 2 Liczba ludności w Gminie Zbrosławice

Liczba ludności w roku:						
2005	2006	2007	2008	Szacunkowo		
				2009	2012	2016

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

15 347	15 300	15 225	15 107	15 031	14 807	14 513
--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Urzędu Gminy Zbrosławice

3.7. Sytuacja gospodarcza

Pomimo stosunkowo niewielkiej powierzchni średniego gospodarstwa rolnego w gminie (6ha) stosunkowo niewielka liczba ludności pracuje w rolnictwie (część gruntów jest odłogowana, część gospodarstw o wysokim poziomie technologicznym zajmuje znaczny areał, dzięki czemu ogranicza liczbę zatrudnionych). Mieszkańcy Gminy Zbrosławice zatrudnienie znajdują przede wszystkim w zlokalizowanych na terenie gminy i w gminach sąsiednich podmiotach prowadzących działalność przemysłową. Rośnie także znaczenie budownictwa i handlu. Coraz więcej osób znajduje zatrudnienie w służbie zdrowia. Biorąc pod uwagę strukturę pracodawców należy stwierdzić, że wiele osób dojeżdża do pracy w gminach ościennych (szczególnie pracownicy ochrony zdrowia).

Przedmiotem aktywności gospodarczej jest głównie handel, produkcja i transport. Spółki handlowe prowadzą przede wszystkim działalność produkcyjną, spółki cywilne budowlaną, zaś osoby fizyczne zajmują się handlem.

Na przemysł gminy składają się niewielkie zakłady produkcyjne i spożywcze. Powoli rośnie w gminie liczba jednostek gospodarczych, będących podmiotami gospodarki narodowej. Liczba takich podmiotów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców pozostaje jednak poniżej średniej wojewódzkiej. Ilość podmiotów gospodarczych sektora publicznego oscyluje w granicach 36 jednostek gospodarczych. Wzrosła liczba podmiotów gospodarczych sektora prywatnego, sięgająca obecnie 974 jednostek gospodarczych. Spółki handlowe sektora prywatnego na terenie gminy reprezentowane są obecnie przez 76 jednostek gospodarczych, a ich liczba od 2003r. stopniowo rośnie. Pomimo pogarszającej się sytuacji makroekonomicznej spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego reprezentowane są obecnie przez 27 podmiotów gospodarczych. Od 5 lat do chwili obecnej liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych na terenie gminy stale rośnie, a pod koniec 2008r. zarejestrowano 46 stowarzyszeń i organizacji.

Wzrost liczby podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym jest zjawiskiem pozytywnym i pożądanym.

Korzystna lokalizacja, bliskie sąsiedztwo aglomeracji katowickiej oraz dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna, są głównymi czynnikami sprzyjającymi rozwojowi gospodarczemu gminy. Przygotowane są tereny pod nieuciążliwe dla środowiska małe i średnie zakłady przemysłowe, działalność turystyczną i rekreacyjną oraz budownictwo mieszkaniowe.

Dynamika bezrobocia w gminie zmienia się wraz z nadejściem okresu prac sezonowych. Obecnie w gminie zarejestrowanych jest 371 bezrobotnych, w tym 225 kobiet (dane na dzień 31.12.2008). Korzystnym zjawiskiem świadczącym o intensywnym rozwoju gospodarczym gminy Zbrosławice jest zmniejszająca się z roku na rok liczba osób bezrobotnych, a także coraz mniejszy procent bezrobotnych w wieku produkcyjnym (3,7% ogółem – stan na 31.12.2008).

Wobec powolnej stabilizacji podatkowej oraz niezłej dostępności do infrastruktury technicznej poprawia się klimat do inwestowania w gminie. Już dziś obserwuje się aktywizację i wzrost ilości prywatnych podmiotów gospodarczych działających na terenie Zbrosławic. Dodatkowym atutem będzie niewątpliwie budowa autostrady, MOP-ów. Należy spodziewać się rozwoju sektora przedsiębiorczości w gminie.

Do największych zakładów działających na terenie gminy Zbrosławice zaliczyć należy (dane na 15.08.2009 r.):

- Gacmed we wsi Miedary,
- Translis we wsi Wieszowa – handel węglem i transport samochodowy,

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

- Indyk-Śląsk ubojnia indyków s.c. we wsi Wieszowa – certyfikat HACCP,
- Gaster sp. z.o.o. - producent delikatesowych wyrobów garmażeryjnych we wsi Jaśkowice – certyfikat HACCP,
- Przetwórstwo tworzyw sztucznych we wsi Jaśkowice,
- Przedsiębiorstwo nasienne Księży Las sp. z.o.o. we wsi Księży Las,
- Małgo sp. z.o.o.

Aktywność gospodarcza w Gminie Zbrosławice, wyrażona liczbą podmiotów gospodarczych przedstawia się następująco:

Tabela 3. Podział podmiotów gospodarki narodowej w gminie Zbrosławice (stan na 31.12.2008r.)

W sektorze publicznym:	
- podmioty gospodarki narodowej ogółem	36
- państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	32
W sektorze prywatnym:	
- podmioty gospodarki narodowej ogółem	974
- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	734
- spółki prawa handlowego	76
- spółki z udziałem kapitału zagranicznego	27
- spółdzielnie	4
- fundacje	1
- stowarzyszenia i organizacje społeczne	46

Źródło www.stat.gov.pl, 2008r.

Tabela 4. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w latach 2005-2008.

Lp.	Rok	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny
1.	2005	923	38	885
2.	2006	952	39	913
3.	2007	990	39	951
4.	2008	1010	36	974

Źródło: www.stat.gov.pl, 2005-2008

3.8. Rolnictwo

W aktualnej strukturze użytkowania gruntów w gminie największy udział mają użytki rolne (72%). Lasy i grunty leśne zajmują ok. 20% powierzchni gminy. Pozostałe grunty obejmujące tereny zabudowane, komunikacyjne, wody, tereny eksploatacyjne i inne zajmują 8% powierzchni gminy. W strukturze użytków rolnych zdecydowanie przeważają grunty orne (81,6%).

Środowisko Gminy Zbrosławice jest środowiskiem antropogenicznym z wyraźnym ukierunkowaniem na produkcję rolniczą. Przeprowadzona waloryzacja środowiska wykazuje wiele zachowanych elementów cennych przyrodniczo, co wskazuje na nieznaczny stopień degradacji środowiska. Prowadzona od wieków gospodarka rolna na obszarze ukształtowana została w wyniku przekształcenia w obszar rolniczy rozległych powierzchni wysoczyzn. W wyniku prowadzonej gospodarki rolniczej ukształtowany został ekosystem intensywnych upraw polowych i łąkowych.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

Na obszarze Gminy Zbrosławice przeważają tereny rolnicze, a znaczną część agrocenoz stanowią wielkoobszarowe monokultury. Występują również małoobszarowe uprawy i łąki, wykazujące cechy tradycyjnej struktury rolnej. Niezwykle cennym elementem, zarówno pod względem krajobrazowym jak i przyrodniczym, są liczne zakrzewienia i zadrzewienia śródpolne. Stanowią one pozostałość po niegdyś istniejących tu lasach grądowych.

Łąki na terenie Gminy Zbrosławice są gatunkowo mocno zubożone, głównie z powodu intensywnego nawożenia, jak i dosiewania traw oraz roślin motylkowych, które wyparły rzadkie rośliny charakterystyczne i wyróżniające łąki świeże, np. storczyki, mieczyki, kosańce, itd. Aktualnie zachowały się tam gatunki mające wysoką wartość paszową. Tereny te mogą być potencjalnymi obszarami dla inwestycji.

Tereny rolne na obszarze Gminy są zagospodarowane dość intensywnie, mimo niesprzyjających uwarunkowań gospodarczych w kraju. Znajdują się one na powierzchni całej gminy w różnym stopniu zagęszczenia. Cechują się mozaikowością struktury oraz wielką powierzchnią użytków. Zaznaczają się typowe formy zakrzewień śródpolnych lub szerszych miedz, co ma korzystne znaczenie biocenotyczne i krajobrazowe. Obecność zakrzewień śródpolnych jest częstym zjawiskiem na tym terenie. Zarośla śródpolne wpływają korzystnie na warunki mikroklimatyczne, glebowe, biotyczne i krajobrazowe. Zarośla stwarzają większą różnorodność nisz ekologicznych, co doprowadza do wzbogacania flory i fauny na obszarach odlesionych lub słabo lesistych. Jako dobry wskaźnik aktualnej roślinności naturalnej odgrywają ważną rolę przy kształtowaniu szaty roślinnej, stanowią także interesujący element w monotonnych obszarach rolniczych.

Wg przeprowadzonego w 2002r. spisu rolnego na terenie gminy Zbrosławice istnieje 1 291 gospodarstw rolnych, z czego 1 287 to gospodarstwa indywidualne.

Gospodarstwa rolne powyżej 1 ha użytków rolnych występują w ilości 565. Pod względem areалу najwięcej gospodarstw rolnych znajduje się w grupie do 1 ha - 726, co stanowi ok. 56,2% ogółu gospodarstw. Gospodarstw powyżej 10 ha istnieje - 111 co stanowi 8,5% ogółu gospodarstw rolnych. Taka struktura wskazuje na rozdrobnienie gospodarstw rolnych. Jednocześnie funkcjonuje 5 gospodarstw o powierzchni od 50 do 100ha i 11 gospodarstw o powierzchni powyżej 100 ha. Rolnictwo charakteryzuje duża liczba jednostek zróżnicowanych pod względem wielkości gospodarstw. Od kilku lat obserwuje się malejącą konkurencyjność miejscowego rolnictwa.

Dominującym kompleksem przydatności rolniczej gruntów ornych Gminy Zbrosławice jest kompleks żytni dobry (54,6% gruntów ornych). Dość mocno zaznacza się również kompleks pszennożytny (18,8%) i żytni słaby (8,9%). Wśród użytków zielonych dominują użytki średnie (84,4% użytków zielonych).

Udział gleb poszczególnych klas bonitacyjnych przedstawia tabela poniżej:

Tabela 5. Struktura klas bonitacji gruntów w gminie Zbrosławice

Gmina	Udział klas bonitacyjnych gruntów ornych [%]						
	I	II	III		IV		V
			a	b	a	b	
Zbrosławice	0	1,9	5,3	23,9	39,9	20,0	8,6
							0,4

Przewaga gleb IVa klasy bonitacyjnej sprawia, że plony roślin uprawianych na tych glebach są wyraźnie niższe niż na glebach klas wyższych, nawet gdy utrzymywane są one w dobrej kulturze rolnej. Uzyskiwane plony wahają się w szerokich granicach i uzależnione są przede wszystkim od warunków atmosferycznych. Gleby te są bardzo podatne na wahania poziomu wód gruntowych. Do klasy IV b zalicza się takie same jednostki taksonomiczne gleb, jak do klasy IV a, ale charakteryzujące się znacznie gorszymi właściwościami, których przyczyną jest budowa profilu i mniej korzystne położenie fizjograficzne.

W strukturze zasiewów dominują zboża (z czego 31,8% wszystkich upraw stanowi pszenica), rzepak ozimy, jęczmień jary, kukurydza na ziarno, mieszanki zbożowe jare, a uprawy w warzywnikach i sadach odgrywają niewielką, uzupełniającą rolę.

Wśród pogłowia zwierząt gospodarskich dominuje hodowla drobiu, a następnie trzody chlewnej i bydła. Największą liczbę gospodarstw rolnych stanowią gospodarstwa produkujące głównie na potrzeby własne (489), na drugim miejscu plasują się gospodarstwa nie prowadzące produkcji rolniczej (359), na trzecim miejscu występują gospodarstwa domowe produkujące głównie na rynek (328), a pozostałe (115) to gospodarstwa produkujące wyłącznie na potrzeby własne (GUS – Spis Rolny, 2002).

3.9. Infrastruktura techniczno - inżynierska

3.9.1. Zaopatrzenie gminy Zbrosławice w energię ciepłą.

Na terenie Gminy brak jest sieci ciepłej. Większość gospodarstw domowych zasilana jest z własnych kotłowni, głównie węglowych o niskiej wydajności energetycznej powodujących znaczne zanieczyszczenia pyłowo - gazowe.

3.9.2. Charakterystyka systemu zaopatrzenia w gaz ziemny

Gmina Zbrosławice zasilana jest gazem wysokiego ciśnienia z gazociągów magistralnych relacji :

- Szobiszowice - Ząbkowice wraz z odgałęzieniami do SRP I stopnia Ptakowice , SRP I stopnia Ziemięcice. Gazociąg ten jest własnością GSG Sp. z o.o. w Zabrzu Oddział Zakład Gazowniczy Zabrze Wydział Obsługi Sieci -Zabrze, ul. Mikulczycka 5,
- Szobiszowice - Pniów wraz z odgałęzieniem do SRP I stopnia Karchowice - obsługiwany przez PGNiG S.A. ROP Świerklany.

Sieć średniego ciśnienia administrowana jest przez GSG Sp. z o.o. w Zabrzu Oddział Zakład Gazowniczy Zabrze. Na terenie gminy brak jest stacji redukcyjno-pomiarowych drugiego stopnia oraz sieci niskiego ciśnienia. Prawie wszyscy odbiorcy zasilani są z poziomu sieci średniego ciśnienia. Nieznaczna ilość odbiorców gazu zasilana jest z sieci niskoprężnej (niskiego ciśnienia) z ościennych Gliwic (ze stacji SRP I stopnia przy ul. Chałubińskiego).

W całej gminie 13 sołectw jest zgazyfikowanych. Pomimo dużej dostępności gazu jedynie 12% gospodarstw domowych korzysta z paliwa gazowego. Od kilku lat obserwuje się nieznaczny wzrost liczby odbiorców gazu.

3.9.3. Charakterystyka systemu zaopatrzenia w energię elektryczną

Krajowy System Elektroenergetyczny (KSE) obejmuje wszystkie źródła mocy i energii elektrycznej, które powiązane są ze sobą poprzez:

- elektryczną sieć przesyłową obejmującą najwyższe napięcia 750, 400 i 220 kV,
- sieć dystrybucyjną (napięcia 110, 30, 20, 15 i 6 kV),
- sieci niskiego napięcia.

Przez teren gminy przechodzą linie elektroenergetyczne:

- 400 KV Wielopole Joachimów - Wielopole Rokitnica,
- 400 KV Wielopole Joachimów -Rokitnica Tucznawa,
- 220 KV Łagisza – Blachownia.

Nie przewiduje się realizacji nowych obiektów sieciowych o napięciu 220KV lub wyższym. Przez teren gmin przebiegają napowietrzne linie elektroenergetyczne 110kV następujących relacji:

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

- Rokitnica- Łabądy, Rokitnica-Bumar,
- Rokitnica - Zawadzkie, Krupski Młyn,
- Rokitnica – Sowice,
- Rokitnica - kierunek Miasteczko,
- Miechowice – Rokitnica.

Sieć średniego i niskiego napięcia pokrywa w 100% zapotrzebowanie na moc w gminie. Na wschodnim obrzeżu gminy (Wieszowa) zlokalizowano dużą stację transformatorową (Rokitnica) stanowiącą przekaźnik energii dla podmiotów w promieniu do 30km.

3.9.4. Infrastruktura transportowa.

Gmina Zbrosławice otoczona jest głównie gminami o charakterze typowo miejskim, dzięki czemu zasadniczy układ komunikacyjny oparty jest na szkieletie dróg tranzytowych przebiegających południkowo i równoleżnikowo uzupełnionych układem dróg lokalnych i dojazdowych. Głównymi drogami tranzytowymi są drogi krajowe nr 78 i 94 relacji Bytom - Strzelce Opolskie oraz relacji Gliwice -Tarnowskie Góry (droga o charakterze marginalnym przebiegająca jedynie fragmentarycznie przez teren gminy).

Droga Bytom - Strzelce Opolskie przebiega przez tereny intensywnie zainwestowane zabudową mieszkaniową (Wieszowa, Boniowice, Karchowice, Zawada) . Droga obsługuje ruch tranzytowy oraz lokalny generując od 2500 do 10000 pojazdów na dobę i powodując znaczne zagrożenie kolizjami drogowymi . Przez teren gminy przebiega projektowana trasa autostrady krajowej A1 (sołectwa: Szalsza, Czekanów, Świętoszowice, Wieszowa). Jej realizacja stanowić może szansę na rozwój gminy (szczególnie pozyskiwanie inwestorów dających miejsca pracy), dzięki zlokalizowaniu na terenie gminy dwóch węzłów: Szalsza i Wieszowa oraz lokalizacji w pobliżu węzła Wieszowa Miejsca Obsługi Podróżnych). Nie należy spodziewać się, że realizacja autostrady (planowana na 2015 rok) odciążyć może szkielet komunikacyjny gminy.

Transport drogowy

Na terenie gminy Zbrosławice zarejestrowano występowanie następujących dróg powiatowych:

Tabela 6. Wykaz dróg powiatowych w Gminie Zbrosławice z podziałem na klasy.

nr S	klasa	stary nr	mieisc/dzielnica	ulica	od	do
2902	G	14104	Jasiona	Główna	gr. gm. Tworóg	m. Księży Las
2902	G	14104	Księży Las	Wiejska	m. Jasiona	m. Kamieniec
2902	G	14104	Kamieniec	Główna	m. Księży Las	m. Ziemięcice
2902	G	14104	Ziemięcice	Gliwicka	m. Kamieniec	DK 78 (Szalsza)
2904	Z	14168	Kopienica	Strażacka	gr. z pow. Gliwickim	1 Maja
2904	Z	14168	Kopienica	1 Maja	Strażacka	S 2905
2905	G	14108	Jasiona	Pyskowicka	gr. gm. Tworóg	m. Łubie
2905	G	14108	Łubie	Pyskowicka	m. Jasiona	gr. z pow. Gliwickim

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

3215	Z	14106	Miedary	Wieczorka	gr. gm. Tworóg	Główna
3215	Z	14106	Miedary	Główna	Wieczorka	m. Wilkowice
3215	Z	14106	Wilkowice	Główna	m. Miedary	m. Zbrosławice
3215	Z	14106	Zbrosławice	Reptowska	m. Wilkowice	m. Ptakowice
3215	Z	14106	Ptakowice	Reptowska	m. Zbrosławice	gr. z m. Bytom
3216	Z	14169	Łubie Górne	Główna	S 2905	m. Księży Las
3216	Z	14169	Księży Las	Główna	m. Łubie Górne	S 2902
3217	Z	14170	Księży Las	Wiejska	S 2902	m. Wilkowice
3217	Z	14170	Wilkowice	Księżoleśna	m. Księży Las	S 3215
3218	L	14171	Miedary	Dworcowa	S 3215	Boh. Westerplatte
3218	L	14171	Miedary	Bohaterów Westerplatte	Dworcowa	m. Laryszów
3218	L	14171	Laryszów	Wolności	m. Miedary	S 3275
3219	G	14172	Karchowice	Polna	DK 94	m. Kamieniec
3219	G	14172	Kamieniec	Polna	m. Karchowice	S 2902
3220	L	14173	Zbrosławice	Wyzwolenia	S 3275	m. Ptakowice
3220	L	14173	Ptakowice	Wyzwolenia	m. Zbrosławice	S 3215
3221	Z	14174	Ptakowice	Reptowska	S 3215	gr. gm. Tarn. Góry
3222	Z	14175	Zbrosławice	Mickiewicza	S 3275	DK 94 (Wieszowa)
3223	L	14176	Zawada	Wiejska	droga gminna	m. Ziemięcice
3223	L	14176	Ziemięcice	Jelinia	m. Zawada	S 3224
3224	Z	14177	Przechlebie	Mikulczycka	gr. m. Gliwice	m. Ziemięcice
3224	Z	14177	Ziemięcice	Mikulczycka	m. Przechlebie	S 2902
3224	Z	14179	Świętoszowice	Mikulczycka	S 2902	DK 78
3225	L	14178	Przechlebie	Dworcowa	S 3224	S 2902 (Czekanów)
3228	D	14182	Kamieniec	Kolejowa	S 2902	PKP Kamieniec
3233	L	14113	Wieszowa	Dworcowa	DK 94	koniec naw. bitum.
3239	Z	14105	Miedary	Tarnogórska	gr. m. Tarn. Góry	S 3215
3275	G	14107	Zbrosławice	Wolności	gr. gm. Tarn. Góry	m. Kamieniec
3275	G	14107	Kamieniec	Tarnogórska	m. Zbrosławice	S 2092

Łączna długość dróg powiatowych przebiegających przez teren gminy wynosi około 80km. Drogi gminne łączą jednostki osadnicze gminy ze sobą, zaś powiatowe z centrami regionalnymi. Sieć dróg jest wystarczająca dla obsługi wewnętrznej gminy oraz zapewnia dogodnie powiązania zewnętrzne we wszystkich kierunkach. Nawierzchnia, w większości bitumiczna, wykazuje znaczny stopień zużycia – konieczna jest systematyczna modernizacja sieci dróg oraz rozbudowa lokalnej sieci dróg gminnych.

Rysunek 2. Mapa poglądowa połączeń komunikacyjnych na terenie Gminy Zbrosławice

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

Transport kolejowy

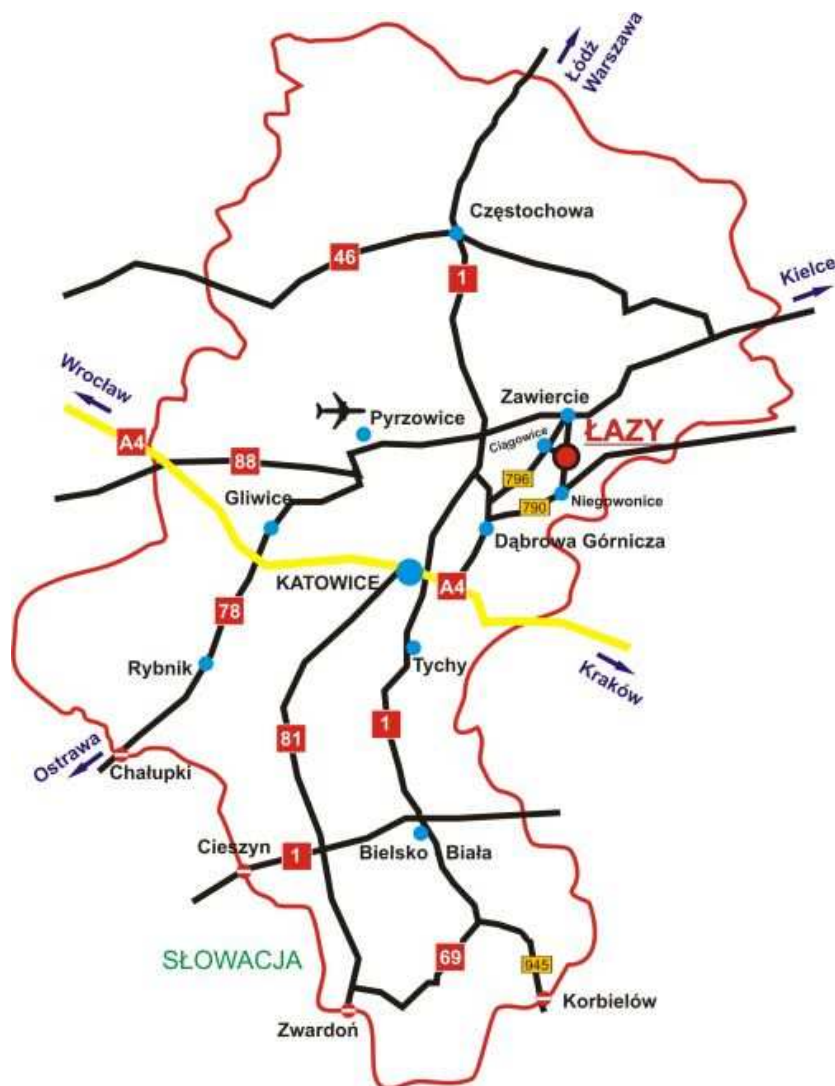
Teren gminy przecinają dwie linie kolejowe relacji Tworóg-Bytom i Bytom - Pyskowice obecnie nieużywane i w znacznym stopniu zniszczone.

Linia relacji Tworóg - Bytom (przechodząca przez Wieszową, Kamieniec i Miedary) - obecnie w likwidacji - pozostały po linii pas (nasypy, wiadukty) nadaje się do adaptacji na inne funkcje uzupełniające układ komunikacyjny gminy np. na trasy rowerowe

Linia relacji Bytom - Pyskowice (przechodząca przez Czekanów i Przezchlebie) - o ograniczonym wykorzystaniu (głównie przez Piaskownię Kotlarnia). Należy dążyć do utrzymania tej linii jako uzupełniającego elementu komunikacji drogowej. Linia ta nadaje się do adaptacji na inne funkcje uzupełniające układ komunikacyjny gminy np. na trasy rowerowe.

Przez teren gminy przebiegała niegdyś linia kolei piaskowej biegnąca z miejscowości Kotlarnia, która była częścią sieci kolei przemysłowej niezależnej od PKP. Połączenie zostało zlikwidowane.

Rysunek 3. Mapa dróg krajowych i wojewódzkich na terenie województwa śląskiego

Źródło: www.lazy.pl

Pierwszorzędne znaczenie zmierzające do właściwego funkcjonowania układu komunikacyjnego i poprawy bezpieczeństwa ruchu będą miały następujące działania:

- ograniczanie wpływu niekorzystnych skutków tranzytowego ruchu samochodowego (zanieczyszczenie, hałas, drgania) poprzez umiejętne prowadzenie zabudowy, stref zieleni, budowę barier akustycznych.
- dostosowanie układu komunikacji samochodowej do przebiegu projektowanej autostrady A1 pozwalającego obsłużyć tereny, które ze względu na budowę autostrady mogą stracić na wartości lub mieć utrudnione połączenia komunikacyjne z pozostałą częścią sołectwa.
- budowa wewnętrznego układu tras pieszych i rowerowych
- modernizacja wszystkich dróg powiatowych i wszystkich ulic wewnątrz wiejskich,
- budowa chodników i wydzielonych ścieżek rowerowych prowadzonych wzdłuż jezdni.

3.9.5. Zaopatrzenie w wodę

Gmina Zbrosławice posiada uregulowany system zaopatrzenia w wodę, system zbiorowego zaopatrzenia w wodę jest dobrze rozwinięty. Korzystanie z wodociągów powinno zapewnić

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

bezpieczeństw sanitarne poprzez dostarczanie wody pitnej dobrej jakości. Mieszkańcy gminy są zaopatrywani w wodę pochodzącą z ujęć podziemnych.

Wody powierzchniowe na terenie Gminy Zbrosławice nie są ujmowane do celów zaopatrzenia ludności w wodę pitną. Obecnie gmina jest zwodociągowana w 100%, a dostęp do wody jest stały.

Na terenie gminy Zbrosławice zlokalizowane są następujące ujęcia wody:

- Miedary – ujęcie składa się z 4 studni, z czego 3 studnie są administrowane przez Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów S.A. w Katowicach, a 1 studnia znajduje się w administracji Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Zbrosławicach. Ujęcie zaopatruje w wodę tylko i wyłącznie część Miedar.
- Zbrosławice – ujęcie znajduje się w administracji Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Zbrosławicach. Ujęcie zaopatruje w wodę wsie: Zbrosławice, część Kamieńca, Wilkowice, Laryszów i Ptakowice, część Wieszowy, część Miedar.
- Księży Las – ujęcie znajduje się w administracji Przedsiębiorstwa Nasiennego Księży Las. Ujęcie zaopatruje w wodę wsie: Księży Las, Łubki.
- Karchowice – znajduje się w administracji Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów
- Zawada - znajduje się w administracji Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów. Ujęcie zaopatruje w wodę wsie: Zawada, Jaśkowice, Karchowice, Boniowice, Kopienica, Łubie, Przezchlebie, Ziemięcice, Szalsza, Czekanów, część Kamieńca, część Wieszowy.
- Przezchlebie - znajduje się w administracji Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów
- Szalsza - znajduje się w administracji Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów
- Świątoszowice – znajduje się w administracji Zabrzeńskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji. Ujęcie zaopatruje w wodę część Świątoszowic.
- Wieszowa - znajduje się w administracji Zabrzeńskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji

Wody z ujęć podlegających pod ZGKiM Zbrosławice nie podlegają uzdatnianiu.

Dodatkowo na terenie gminy zlokalizowane są ujęcia wód zakładowe:

- Przedsiębiorstwo Translis we wsi Wieszowa
- Przedsiębiorstwo Indyk-Śląsk ubojnia indyków s.c. we wsi Wieszowa
- Przedsiębiorstwo Gaster sp. z o.o. - producent delikatesowych wyrobów garmażeryjnych we wsi Jaśkowice

Dodatkowo Gmina korzysta z ujęcia w Wojskach (Tworóg) oraz z magistral górnośląskich. Większość zainwestowanych terenów Gminy podłączona jest do sieci wodociągowej. Stan techniczny sieci jest niezadowalający - konieczna jest sukcesywna wymiana sieci.

Tabela poniżej dotyczy obszaru gminy zaopatrywanej przez ZGKiM Zbrosławice tj. Zbrosławice, Ptakowice, Laryszów, Wilkowice, Wieszowa, Kamieniec, Miedary, Zawada, Jaśkowice, Karchowice, Boniowice, Kopienica, Łubie, Przezchlebie, Ziemięcice, Szalsza, Czekanów, Świątoszowice i Jasiona.

Tabela 7. Sieć wodociągowa w gminie Zbrosławice

	Wodociągi:		2005	2006	2007	2008
1	Długość czynnej sieci rozdzielczej	km	114,4	114,8	114,8	117,1
2	Połączenia do budynków	szt.	3518	3548	3571	3624
3	Woda dostarczana gospodarstwom domowym i na cele produkcyjne	tys. m ³	454,3	454,5	451,4	442,3
4	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	14 535	14 490	14 409	14 291

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

Źródło: Sprawozdania o wodociągach i kanalizacji za lata 2005-2008, ZUK Zbrosławice

Ujęcia wody, których administratorem jest Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej (ZGKiM) w Zbrosławicach posiadają ustanowione strefy ochronne:

- ujęcie Miedary – strefa ochrony bezpośredniej – 684,5 m², ustanowiona 8 lipca 1997r.
- ujęcie Zbrosławice – strefa ochrony bezpośredniej – 780 m², ustanowiona 13 lipca 1998r.

3.9.6. Odprowadzenie ścieków

Stan istniejący

Jedynie miejscowości Przezchlebie, Świątoszowice, Ziemięcice, Wieszowa oraz fragmentarycznie Kamieniec i Łubie posiadają sieć kanalizacji sanitarnej odprowadzonej do biologiczno-mechanicznej oczyszczalni ścieków. Oczyszczalnia ta jest administrowana przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Zbrosławicach. Planowana jest rozbudowa oczyszczalni. Oczyszczalnia składa się ze: stacji zlewnej, zbiornika retencyjnego, piaskownika, przepompowni, osadnika Imhoffa, złoża biologicznego i poletek osadowych. Skuteczność oczyszczania ścieków na oczyszczalni w Zbrosławicach nie mieści się w granicach przyjętych w pozwoleniu wodnoprawnym.

Dodatkowo na terenie gminy działa gminna oczyszczalnia ścieków (biologiczna) „Kamieniec”, której administratorem i użytkownikiem jest zespół szkół we wsi Kamieniec. Również w Kamieńcu znajduje się oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna, której administratorem i użytkownikiem jest Spółdzielnia Mieszkaniowa i Ośrodek Lecznico-Rehabilitacyjny w Kamieńcu.

Pozostałe sołectwa odprowadzają ścieki do przydomowych zbiorników na nieczystości ciekłe (sporadycznie szczelnych). Dla Gminy Zbrosławice opracowano koncepcję uregulowania gospodarki wodno-ściekowej. Na jej podstawie przyjęto do realizacji sieć kanalizacji sanitarnej opartej na systemie kanałów grawitacyjnych i ssąco tłoczących odprowadzających ścieki sanitarne do oczyszczalni biologicznych. Konieczna jest stała rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej.

Dodatkowo na terenie gminy Zbrosławice zlokalizowane są oczyszczalnie ścieków zakładowe:

- Przedsiębiorstwo Indyk-Śląsk ubojnia indyków s.c. we wsi Wieszowa (oczyszczalnia mechaniczno-biologiczno-chemiczna)
- Przedsiębiorstwo Gaster sp. z o.o. - producent delikatesowych wyrobów garmazeryjnych we wsi Jaśkowice
- Dom Pomocy Społecznej we wsi Miedary

Tabela 8. Sieć kanalizacyjna w gminie Zbrosławice

	Kanalizacja		2005	2006	2007	2008
1.	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	24,7	27,5	33,2	37,3
2.	Połączenia do budynków	szt.	401	457	569	641
3.	Ścieki odprowadzone	tys. m ³ /rok	76,0	81,2	92,6	74,4

Źródło: Sprawozdania o wodociągach i kanalizacji za lata 2005-2008, ZGKiM Zbrosławice

Tabela 9. Dane odnośnie gospodarki wodno-ściekowej w gminie Zbrosławice w latach 2005-2008

	Jednostka	2005	2006	2007	2008
Komunalne oczyszczalnie ścieków					

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

Ścieki oczyszczane odprowadzane ogółem	tys.m3/rok	76	111	108	148
Ścieki oczyszczane razem	tys.m3/rok	76	111	108	148
Ładunki zanieczyszczeń:					
BZT5	kg/rok	1597	5345	8713	4866
ChZT	kg/rok	8616	24276	18675	14058
Zawiesina	kg/rok	787	2561	3024	4596
Osady wytworzone w ciągu roku	Mg	24	26	25	222

Źródło: Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Zbrosławicach, 2009r.

W gminie brak jest kanalizacji deszczowej. Spływ wód opadowych odbywa się powierzchniowo do rowów melioracyjnych (często niedrożnych) oraz rowami do cieków wodnych. Konieczne jest uregulowanie gospodarki wodnej.

Ten rodzaj ścieków związany jest z występowaniem zwartej zabudowy z małą ilością odsłoniętej

gleby. Konieczne jest zatem zbieranie tych wód i odprowadzanie poza obręb miejscowości.

Zanieczyszczenia wód ujmowanych do kanalizacji opadowej może mieć różne przyczyny:

- zanieczyszczenie obejść wiejskich odchodami zwierzęcymi, resztkami pasz itp.
- zanieczyszczenie ulic substancjami ropopochodnymi,
- śmieci wyrzucone poza kubły, sterty śmieci usytuowanych na terenach do tego nie przygotowanych,
- zanieczyszczenie dróg i ulic wynikające z ruchu samochodów i pieszych.

Podstawowe zanieczyszczenia ścieków opadowych to przede wszystkim zawiesiny nieorganiczne i substancje ropopochodne.